

Horváth László Imre

A Kicsi embere (részlet)²⁸

A történelem bűnözők története. Minden más elképzelés róla naiv ostobaság. Olykor persze ártatlan, tisztaszívű emberek is a történelem közelébe tévednek (én még nem láttam ilyet, de hallottam róla), ezeket a történelem szinte azonnal és ocsmány módon ledarálja, még inkább pedig természetes módon bűnözővé változtatja. Alapvetően viszont bűnözők játékaról van szó, vagy valamiről, ami bűnözőket választ, hogy játssza magát a végtelenségig. Mert a történelem minden jóslattal ellentétben nem fárad ki, nem akar véget érni, mindig van folytatása. Csak a bűnözők cserélődnek. Némelyek szerint a bűnök mértéke is változik, sőt, meglehetősen sokan hisznek ebben, ami nem csoda, hiszen megnyugtató gondolat.

Az átlagember is láthatja, hogy már az is elég, ha egy társasház lakógyűlésén megválasztanak valakit valamire, valaki egy kistelepülés polgármestere lesz, akár a legkisebb raj parancsnoka a hadseregben. A bűnöző nem fog sokat várni a felbukkanásra, gyakrabban eleve ő látta és ragadta meg a lehetőséget. Hogy élősködjön, hogy hatalma legyen a többiekén. Elszámoltatás nélkül. Mert a másik téves mítosz a történelemmel kapcsolatban, főleg az én hazámban, az elszámoltatás lehetősége, ami talán még az előzőnél is naivabb. Talán azért ragaszkodik hozzá, nos, a nép, ennyire, mert éppen ezzel kapcsolatban verték át legtöbbször.

Bejártam a világot és rengeteg helyen láttam Krisztus szobrát a tizenkét apostollal. Nehéz is volna kikerülni, de nem is szeretném. A tizenkét tanítvány jobbra csak tizenegy, Júdást szinte mindig kihagyják, esetleg lecserélik. Én mindig csodálkoztam ezen, úgy értem valóban csodálkozást éreztem, ez az érzelem támadt a belsőmben, nem pedig holmi igazságérzet bontogatta ott eleve törött szárnyait. Színtiszta giccs és képmutatás. Hiszen a harminc ezüstöt, a kis pénzt számolgotó Júdás lenne a leghitelesebb és legemberibb karakter az egész kompozícióban. Jézus biztosan nagyon hiányolja őt, hiszen odavolt az emberért, és még az igazságért is. Bajban is lehetett, mert a két vonzalmat nehéz összeegyeztetni, hiszen nagyjából ellentétesek. Az a pénz egyébként nem is olyan kevés, harminc ezüsből egy kertes házat vagy egy városi lakást lehetett venni akkoriban. Tehát éppen az az összeg, ami egy átlagembernek kell, amiért akármit megtesz, és ami általában azért jár, hogy kinőve gyerekkora ábrándjait, hátat fordítson addigi életének, elárulja mesterét, családját, értékeit, éppen mire van szükség, kereslet, általában mindenre. Ahogy Júdás tette.

²⁸ HORVÁTH LÁSZLÓ IMRE, *A kicsi embere*, Budapest, Előretolt Helyőrség Íróakadémia, 2019, pp. 7–15.

László Imre Horváth

Il piccolo (brano)

Trad. di Lorenzo La Nave, Ervin Pavanello

La Storia è racconto dei criminali. Qualsiasi altra ideazione su di essa è folle. Di tanto in tanto anche uomini innocenti e puri di cuore passano alla storia (io non li ho mai visti, ma ho sentito dire che ci siano), la quale quasi immediatamente ed in maniera orribile li schiaccia e ancor più in maniera naturale, li trasforma in criminali. In buona sostanza, si tratta di un gioco di criminali, o di qualcosa che sceglie i criminali per continuare il gioco per l'eternità. Perché la Storia, contro ogni pronostico, non si esaurisce mai, non ha fine, ha sempre una continuazione. Solo i criminali cambiano. Secondo alcuni anche la qualità dei crimini cambia, cioè, sono in molti a crederlo e non è un fatto sorprendente, dato che è un pensiero rassicurante.

Anche la gente comune può vedere sia sufficiente che un'assemblea di condominio incarichi qualcuno di un certo ruolo, che qualcuno diventi il sindaco di un piccolo comune, o che questo qualcuno sia un semplice caporale nell'esercito. Un criminale non starà ad attendere molto per sbucare e, forse, è stato lui stesso ad individuare e cogliere l'opportunità. Tutto, per sfruttare gli altri e opprimerli, senza pareggiare i conti. Perché l'altro falso mito relativo alla storia, soprattutto nel mio paese, è la possibilità di pareggiare i conti, che è un'ingenuità ancor più grande della precedente. E proprio in funzione di questa fregano sempre il popolo, che ci si aggrappa disperatamente.

Ho viaggiato in tutto il mondo e ho visto Cristo con i dodici apostoli in molti luoghi. Sarebbe difficile evitarlo, e nemmeno voglio farlo. I dodici discepoli sono in realtà undici, Giuda viene omissso quasi sempre, nel caso lo sostituiscono. Me ne sono sempre meravigliato, voglio dire, ho provato un sentimento di vero stupore – questo è il sentimento che si è destato dentro di me, e non uno spicciolo senso di giustizia già compromesso. Non è altro che kitsch e ipocrisia. Data la piccola paga di Giuda, i trenta denari, egli sarebbe il personaggio più legittimo e umano nell'intera composizione. Cristo doveva sentire la mancanza di Giuda, perché aveva molto a cuore l'umanità e anche più la verità. Avrebbe potuto essere nei guai perché è difficile conciliare le due inclinazioni, essendo pressappoco opposte. Quella somma invece non era nemmeno così insignificante, con trenta denari al tempo si potevano comprare una casa con giardino o un appartamento in città. Giusto la somma di cui una persona ordinaria ha bisogno, per fare ciò che vuole, e che – scordando le proprie aspirazioni infantili – sia il prezzo per voltare le spalle alla propria vita, tradire il proprio maestro, la propria famiglia, i propri valori. Proprio tutto ciò di cui c'è bisogno. Un'offerta che trova sempre un acquirente. In questo caso Giuda.

Júdásra hasonlítunk, mindannyian, és ilyennek szeret minket a hatalom is. A művészet persze torz, a propaganda követelményei miatt, mert a hatalom nyilván mást akar mutatni, nem pedig a maga egy meg egy az kettőjét, és a művészetért a hatalom fizet. Vannak szabályt erősítő kivételek, például Michelangelo szobra Dávidról, amit nagyon igaznak és emberinek tartunk. Nem is giccses, mert látszik rajta, hogy a fiatal, erős fiú élvezi az erejét, élvezi a pillanatot, élvezi, hogy mindjárt meg fogja ölni a szemben tollázkodó-hunyorgó lomha behémótot, mert Isten vele van, nem Góliáttal, mert megengedte neki, tehát mert egyszerűen ő itt és most megteheti, hogy megölje. Vérszomjas, kiüresedett összpontosítás, ritka őszinte pillanat a sok kiragadott pillanat közül, a hazugságok tengerében. A Mona Lisát is szeretem, csak még senki nem mondta róla, hogy azért a legjobb kép a világon, mert egy nőt ábrázol, aki hazudik. Szerintem a Mediciek talán nem is vették észre, hogy Michelangelo gúnyolódik velük, vagy, ahogy elképzelem őket, nagyon is értették a szobrot, lenyűgözőnek tartották és egyben pontosan tudták azt is, hogy az átlagember úgysem fogja érteni miről van szó, nyugodtan ott viríthat a városuk főterén. Egyedül a katonák értették, katonákra meg szükségük volt.

A legtöbb úgynevezett műalkotás unalmas és hazug, a sok tátott szájú Júdás, ha a harminc ezüstről spórolt magának utazásra is, hogy ostoba turista lehessen, csak arra tud gondolni, „ezek milyen gazdagok voltak”, „ezek menyire féltek valamitől”, „ez milyen nagy épület”, „itt milyen sok a fény”, ezt milyen alacsonyra építették, amazt milyen magasra és a többi. De mindez a történelem vihogása. Városokra és épületekre mondják, hogy örökkévalóak, mert úgy látszik, a kő őrzi a múltat, pedig természetesen nem azok, csak lassabban lebomló maradékaik egy-egy csoport bűnöző kiterjedt tevékenységének. Amit általában uralkodásnak szoktak nevezni. Pedig eltűnik minden város, ahogy ezek a csoportok is a nevükkel és viselt dolgaikkal együtt, ami viszont örök, a bűnözés szabályai, de éppen ezt az emberek valahogy képtelenek tudomásul venni, mint a történelem lényegét, ami persze valahol szintén érthető, kényelmetlen együtt élni ilyen nyomasztó gondolattal. Bár az öregebbeknek, ha megérik, a történelem olyan, mint egy nagytestű háziállat, tudják róla, hogy kétség kívül iszonyúan rossz természetű, de már valamelyest összenőttek vele, szívesen mormognak neki, amiről mások hajlamosak azt hinni, hogy pusztán filozofálgatás. Csak hangosan beszélnek magukban, hiszen valószínűleg nincs is ott már senki, akihez szólhatnak és természetesen ezt az állatot is csak ők képzelik maguk mellé a szobába.

Tutti quanti assomigliamo a Giuda. E così ci vuole anche il potere. L'arte è deforme a causa delle esigenze della propaganda, perché il potere paga gli artisti e quindi non vuole mostrare chiaramente la sua faccia. Ci sono eccezioni che confermano la regola, per esempio la statua del *David* di Michelangelo che consideriamo tanto vera e umana. Non è kitsch, perché si vede che il forte, giovane ragazzo gode della sua forza, gode del momento, gode del fatto che presto ucciderà il goffo Behemoth che si staglia sprezzante e indolente, perché Dio è con lui, non con Golia, perché glielo ha concesso. Dunque, perché semplicemente a lui, qui e ora, può riuscire di ucciderlo. Da parte del gigante un concentrarsi vuoto e sanguinario, un momento onesto e raro tra le tante scene famose. Amo anche la Mona Lisa, sebbene nessuno abbia detto che è il quadro più bello al mondo perché raffigura in modo molto chiaro una donna che mente. Secondo me i Medici non si resero conto che Michelangelo si beffasse di loro, o, come li immagino, capirono anche il valore della statua, la considerarono incantevole e, allo stesso tempo, capirono bene che tanto la persona comune non avrebbe capito di cosa si trattasse da poterla esporre tranquillamente nella piazza principale della loro città. Solo i soldati la capirono, e dei soldati avevano bisogno altrove.

La maggioranza delle cosiddette opere d'arte sono noiose e mendaci. Se i tanti Giuda dalla bocca spalancata avessero messo da parte i 30 denari anche per un viaggio, per poter fare gli ottusi turisti, avrebbero pensato solo *quanto erano ricchi questi, quanta paura dovevano avere questi, quanto è grande questo edificio, qui c'è così tanta luce, quanto l'hanno fatto basso questo, quanto alto questo* e così via. E questa è la storia beffarda... Delle città e degli edifici si dice che siano eterne, perché sembra che la pietra preservi il passato, mentre naturalmente non sono tali, solo i loro resti in più lenta decomposizione sono l'opera criminale di un gruppo più esteso, che si è soliti chiamare "potere". Invece scomparirà ogni città, come anche questi gruppi insieme ai loro nomi e alle loro gesta passate. Ciò che invece è eterno sono quelle regole criminali, ma in qualche modo le persone sono incapaci di prenderne atto, come dell'essenza della storia, cosa comprensibile, poiché è scomodo vivere con un pensiero talmente gravoso. Sebbene per i più vecchi, se si matura fino a quell'età, la storia è come un animale domestico corpulento, essi sanno senza dubbio che è di temperamento terribilmente brutto, ma ormai il loro sodalizio si è rafforzato tanto che le parlano grugnendo, e gli altri sono propensi a credere che tale grugnire sia un puro filosofeggiare. In realtà parlano ad alta voce da soli, poiché probabilmente non c'è nessuno lì a cui possono rivolgersi e naturalmente anche questo animale se lo figurano davanti a loro nella stanza.

Én is ilyen öregember vagyok. És amit mesélek, jobban mondva, amiről hangosan beszélek magamban, a történelemről szól, bűnözők története lesz, az egyik bűnöző pedig én magam vagyok benne.

Magyarországon születtem egy kis Duna melletti faluban, 1912-ben. Apámat későn ismertem meg, elment a háborúba és nem jött róla hír, már azt hitték, hogy elmaradt, ahogy akkoriban mondani szokták, ha valaki elesett, „elmaradt a háborúban” mint valami banketten, vagy ha már falun vagyunk, hát bálban.

Anyám egyedül maradt velem és nővéremmel. Négy éves voltam, amikor Pável hozzánk költözött. Pável orosz hadifogoly volt, már nem fiatal. A kormányzat úgy igyekezett kompenzálni, hogy a parasztsaládoktól elvitte a pusztulásba a férfiakat, hogy idegen férfiakat küldött helyettük, az árvák és özvegyek megsegítésére a munkában, ami persze nem szünetelhetett. Pável keményen dolgozott, alázatosan engedelmeskedett anyámnak, a kezdeti idegenkedés után nagyon jól kijöttek. Zsidó kisparasztok voltunk, anyám őrizte a vallást is. Pável mélyen vallásos ortodox hívő volt, egy év után a környék orosz hadifoglyai hozzá jártak és pópának szólították. Anyám megengedte neki, hogy a hátsó fészerben egy kis nyitott kápolnaféleséget alakítson ki, ott imádkoztak. Addigra már én magam is megtanultam Páveltől oroszul, második anyanyelvem lett, ami később igen nagy szerencsének bizonyult. Anyámat nem zavarta, hogy egy másik vallás történetei válnak mesékké, amiket hallgatok. Pável szelíd volt, mint a galamb, értett a gazdálkodáshoz is, átvészeltük ezeket az esztendőket. Hogy történt-e köztük valami, erősen kétséges, mint ahogy az is, hogy nem. Pávelt talán várták otthon, mindenesetre örült neki, amikor két év után hazamehetett, mert az országa kilépett a háborúból. Azért könnyes szemmel távozott, addigra nagyon megszeretett minket. Én zokogtam, és ha néha később elképzeltem Istent, mint jóságos valamit, mindig Pável szakállas feje jutott eszembe, ahogy lenyúl értem, felemel, feldob az égig és elkap és újra feldob és mindig elkap.

Anche io sono uno di questi vecchi. E ciò che racconto, a dirla tutta, è ciò di cui parlo ad alta voce con me stesso: la storia, che sarà una storia di criminali, e uno di questi criminali sono proprio io.

Sono nato in Ungheria in un piccolo villaggio vicino al Danubio, nel 1912. Ho conosciuto tardi mio padre, andò in guerra e non ci arrivarono notizie di lui. Si pensava già fosse morto, come al tempo si era soliti dire se qualcuno cadeva in battaglia, “è rimasto lì”, come ad un banchetto o, già che siamo in un villaggio, ad un ballo.

Mia madre visse sola con me e mia sorella. Avevo quattro anni quando *Pavel* si trasferì da noi. Pavel era un prigioniero di guerra russo, già non più giovane. La corona e il governo volevano compensare le famiglie contadine per aver condotto i loro uomini alla morte, inviando al loro posto uomini stranieri per aiutare orfani e vedove nel lavoro, che certamente non poteva essere sospeso. *Pavel* lavorava duramente, ubbidiva sommessamente a mia madre, e dopo un’iniziale avversione si trovarono ad andare d'accordo. Eravamo piccoli contadini ebrei. Mia madre era anche custode del culto. Pavel era un fervente credente ortodosso. Dopo un anno, i prigionieri di guerra russi della zona si recavano da lui e lo chiamavano “il pope”. Mia madre gli permise di costruirsi nella rimessa anteriore una sorta di piccola cappella aperta dove poter celebrare. Per allora avevo già imparato il russo da Pavel, divenne la mia seconda lingua, cosa che si rivelò più tardi assai utile. A mia madre non infastidì che le storie di un altro credo divenissero le parabole che ascoltavo. Pavel era felice come una Pasqua, divenne anche pratico di economia, così riuscimmo a sopravvivere in quegli anni. Che ci capitasse qualcosa era molto dubbio, come anche che non succedesse nulla. Forse qualcuno in Russia lo stava aspettando, e fu comunque felice, dopo due anni, di poter ritornare a casa in seguito all’uscita dalla guerra del suo paese. Andò via piangendo, perché per allora si era molto affezionato a noi. Io scoppiai in lacrime e se mai in seguito immaginavo Dio come un qualcosa di benevolo, subito mi veniva in mente la faccia barbata di Pavel, come allungava le mani verso di me, come mi prendeva in braccio e come mi lanciava in aria e mi afferrava, e di nuovo mi lanciava e ancora mi afferrava.

Ezután még sok idő telt el, mire apám is hazakerült, addigra már talán nyolc esztendő is voltam. Nehezen éltünk Pável távozása óta, de hamarosan kiderült, még mindig jobban, mint apámmal. A veterán katona, akit a családja viszsza kap, miután feldobták a levegőbe, természetesen nem ugyanaz, mint aki elindult a háborúba. Ez mindenkinél így volt a faluban, a hazatérő férfiak komorak, félelmetesek, szűkszavúak voltak. Bár a többség hamarosan vissza illeszkedett az otthoni küzdelmes gazdálkodásba, sokan veszek el örökre. Közöttük apám is. Én sosem ismertem másnak, mint annak a démoni teremtésnek, aki éjjelente részegen állít haza, állandó rettegésben tart és a semmiért is ütlegel minket, akár az állatokat, és persze az állatainknak is pokollá változott az élete a keze alatt. Őrülségeket hajtogatott a mezei munka közben, ha nagy ritkán rávette magát, és az ebédlőasztalnál is bármikor kitörhetett a haragja. Sosem érezhettük többé magunkat biztonságban, dühkitörései során gyakran véresre verte anyámat, aki próbált a vallásba menekülni, de apám a szombatra és a többi régi szertartására is köpött immár, az áhítatosság csak a haragját tüzelte.

Anyám mindennek ellenére újra teherbe esett, de apám csak halált hozott haza magával. Ugyanabban az évben tüdőgyulladásban meghalt nővérem, majd anyám is ágynak esett, és a korai szülésben elveszett ő is és másik testvérem is, lehetett bár fiú vagy lány, én ezt nem tudtam meg, nem engedtek oda hozzá és nem mondtak róla semmit. Apám nem bírta ép ésszel viselni, elrohant otthonról. Egyedül maradtam a házban, apám másnap sem érkezett meg, a szomszédok kezdték el helyette intézni a halottakkal kapcsolatos ügyeket. Tőlük pedig könnyű volt megszöknöm.

Tizenegy éves voltam. Felgyalogoltam Budapestre. A részletekre nem emlékszem. Számos könyvet olvastam, amikben árvák kóborolnak, van olyan író, aki egész regényt szentel az ilyesminek, pedig nincs benne semmi érdekesség. Tompa voltam, minden gátlás nélkül koldultam és loptam, olykor elkergettek, néha, főleg a zsidók, megszántak, ismertem néhány vallási formulát, néhány héber vagy jiddis mondattöredéket, könnyen pénzre, ételre váltottam őket.

Passò molto tempo dalla sua partenza quando mio padre tornò a casa, forse a quel punto avevo ormai otto anni. Vivemmo con difficoltà dopo la partenza di *Pavel*, e presto scoprimmo che con lui vivevamo anche meglio che con mio padre. Il soldato veterano che aveva riavuto la sua famiglia naturalmente non era lo stesso che era partito per la guerra. Fu così per tutti nel villaggio: gli uomini rimpatriati erano burberi, spaventosi, laconici. Sebbene la maggioranza si reinserì presto nella dura economia di casa, molti si smarrirono per sempre. Tra loro anche mio padre. Io non ho conosciuto altro che quella figura demoniaca, che ogni notte rincasava ubriaco e seminava costantemente il terrore e dal nulla bastonava noi o gli animali, così che, per mano sua, anche la loro vita diventò un inferno. Mentre, assai raramente, lavorava nei campi, ripeteva sciocchezze senza sosta, e anche a tavola la sua ira poteva esplodere. Non ci potemmo mai più sentire al sicuro, durante le esplosioni di rabbia picchiava a sangue mia madre che provava a rifugiarsi nella fede, ma mio padre ormai se ne fregava dello *Shabbat* come delle altre antiche liturgie. La devozione alimentava solamente la sua ira.

Nonostante tutto, mia madre rimase incinta di nuovo, ma mio padre portò con sé solo morte a casa. Lo stesso anno, mia sorella maggiore morì di polmonite, e poi anche mia madre fu costretta a letto per poi perire di parto prematuro insieme al bambino, maschio o femmina che fosse non riuscì a capirlo, non me lo lasciarono vedere e nessuno mi disse nulla a riguardo. Mio padre, non potendo sopportare il lutto, scappò di casa. Così rimasi a casa da solo, e mio padre non venne neanche il giorno dopo. Invece di mio padre, furono i nostri vicini benevoli ad assumersi l'impegno di gestire gli affari dei deceduti. Da loro invece sarebbe stato facile scappare.

Avevo undici anni quando andai a Budapest a piedi, ma non ricordo i dettagli. Ho letto molti libri su orfani vagabondi. Ci sono autori che dedicano interi libri a questo genere a cui, però, non vale la pena interessarsi. Ero brusco, rubavo e mendicavo per strada senza rimpianti. Ogni tanto dovevo correre via, ma a volte la gente, e soprattutto gli ebrei, era dispiaciuta per me. Conoscevo alcune usanze religiose, alcune espressioni ebraiche o yiddish che potevo facilmente convertire in denaro o cibo.

Eljutottam a belvárosig. Emlékszem néhány éjszakára, amit az utcán töltöttem. Nyár volt, nem okozott problémát. Hogy hetekig tartott vagy csak napokig, nem tudom. De szerencsém lett, még hozzá igen nagy szerencsém, már azonkívül, hogy senki nem ölt vagy erőszakolt meg, bár csinos gyerek voltam. Összebarátkoztam egy csapat háborús veteránnal, a Csonkákkal, így hívták magukat, tényleg mindnek hiányzott valami végtagja, többüknek nem is egy, az Astoria környékén koldultak, az volt az ő területük, hamar kiszúrták a gyereket, aki a környéken él, mint egy kóbor állat. Eleinte rettegtem tőlük, pedig kedvesek voltak velem, alhattam a vackuk szélén és nem hagytak éhen halni. És amikor egyik nap szokásosan arra sétált, néhány fillért szórt nekik, és néhány jobb szóval elbeszélgetett velük, bemutatott Medák úrnak, a város titkos császáranak.

Medák Gedeon nagydarab ember volt, akkoriban a negyvenes évei közepén járhatott. Megtetszettem neki, valahogy megint csak úgy, mint egy kóbor macska, amit megtalál és hazavisz az ember.

A nővérével élt. Én Medák Izabella vagyok, mondta az asszony, amikor beléptem a küszöbön és lehajolt hozzám. Szintén magas és természetes volt, sokat nevelt. Tudod mit jelent a Medák? Azt jelenti poszméh. Zsidó név, mint a tied, mert mi is zsidók vagyunk. Faluról jössz igaz-e? Láttál te már poszméhet! Az a nagydarab, ami nagyobb, mint a darázs, az a hangos dongó, bizony, de tudod, hogy nem kell félni tőle, mert nem bánt. Ha nem piszkálsz, mondhatta volna Medák, de csak a háttérben mosolygott csendben.

Jó ideje először aludhattam fedél alatt, egy lócán a konyhájuk melletti kis szobában. Hallottam, ahogy beszélgetnek rólam. Mit csinálsz vele? Beviszem. Okos gyerekek tűnik. Kell úgyis kifutófiú. Jó lesz az neki? Nem kéne hazavinni? Te is láttad a hátát. Azt hittem, menten elbőgöd magad. Szerinted mit keresett az Astorián ez a kis parasztgyerek? Majd elmeséli, ha akarja, aztán nem kérdezel tőlem hülyeségeket, hogy haza kéne-e vinni.

Mi ritrovai nel centro città. Mi ricordo che trascorsi alcune notti per strada. Era estate, perciò non costituiva alcun problema - ma che ci stessi per settimane o solo per un paio di giorni, questo non lo sapevo. Ho avuto fortuna, una grandissima fortuna, oltre al fatto di non essere stato ucciso o stuprato. Ho fatto amicizia con un gruppo di veterani conosciuti come i Monchi. Furono loro stessi a scegliere questo nome, e veramente ad ognuno di loro mancava qualche arto - a molti di loro più di uno. Mendicavano nei pressi dell'albergo Astoria - che era il loro territorio -, e presto si sono accorti del ragazzo che viveva nei dintorni come un animale randagio. All'inizio mi impaurivano, anche se erano gentili nei miei confronti. Mi permettevano anche di dormire sul bordo dei loro stracci, e non mi lasciavano morire di fame. Uno dei giorni in cui, come al solito, passava da lì, ha buttato loro qualche spicchio, ci ha fatto quattro chiacchiere, e mi è stato presentato il signor Medák - l'imperatore segreto della città.

Gedeon Medák era un omone, avrà avuto una quarantina d'anni. Gli piacevo, come può piacere ad una persona un gatto randagio che trova e si porta a casa. Viveva con sua sorella maggiore. «Io mi chiamo Izabella Medák», disse la signora quando ho varcato la soglia, e s'inclinò verso di me. Era alta e naturale, e rideva tanto. «Sai cosa vuol dire Medák? Vuol dire bombo. È un nome ebreo, come il tuo, perché siamo ebrei anche noi. Vieni dalla campagna, vero? Tu ne hai già visti di bombi! Quelli grossi, sai, quelli che sono più grandi delle vespe, quei bombi rumorosi, ma sai, certamente, che non bisogna averne paura perché non pungono.» «Se non li punzecchi», avrebbe potuto aggiungere Medák, che da dietro continuava a sorridere in silenzio.

Fu la prima volta da molto tempo che dormii con un tetto sopra la testa, su una panca nella camera della domestica accanto alla cucina. Sentivo che parlavano di me: «Cosa farai con lui? Lo porto con me. Sembra un bravo ragazzo. E ho bisogno di un fattorino comunque. Se la caverà? Non sarebbe meglio portarlo a casa sua? Hai visto la sua schiena anche tu. Pensavo avresti fatto la piagnona. Secondo te cosa ci faceva ad Astoria quel piccolo campagnolo? Ci racconterà più tardi se vuole, così non mi chiederai sciocchezze se dovessimo riportarlo a casa.»